

KORESPONDENCE T. G. MASARYK – JOSEF SVATOPLUK MACHAR, SVAZEK I.

MILAN VOJÁČEK

„Bude-li nutno polemizovat, provedu polemiku do konce!“ (J. S. Machar T. G. Masarykovi 22. 10. 1893)

Byl to Masaryk, kdo se obrátil dopisem na Machara s nabídkou spolupráce na stránkách jeho nové Naší doby. Machar mu z Vídně odpověděl rozhodným ano. Takto začala korespondence dvou výrazných osobností, jež trvala několik deseti let. Univerzitní profesor, později prezident Československé republiky a mladý literát, později generální inspektor československé armády si spolu vyměnili téměř 800 dopisů. Až do nedávna byly Masarykovy dopisy Macharovi neznámé. Naštěstí se objevily v soukromém vlastnictví a díky Petru Kotykovy z Památníku národního písemnictví byly uloženy do Literárního archivu PNP.

S ohledem na dlouhodobou ediční politiku Masarykova ústavu a Archivu AV ČR bylo jen otázkou času, kdy se tato korespondence dočká zveřejnění ve formě precizní edice. Editorický tým rozdělil korespondenci s ohledem na její rozsah do více svazků. První svazek přináší 183 dokumentů z let 1893–1895 a také úvodní studii mapující oba protagonisty a jejich vzájemný vztah v tomto a předchozím období.

Devadesátá léta 19. století byla dobou hledání, byla to doba politického, společenského a také uměleckého rozrůžňování. Především pak byla dobou moderního kritického individualismu. Vratislav Doubek a Lucie Merhautová detailně přibližují tuto nepřehlednou dobu s pohledem na Masaryka a Machara, ozřejmují jejich roli v politických a literárních polemikách. Jejich vzájemná korespondence nejen že ukazuje řadu dosud známých faktů v jiném světle, ale přináší i nové detaily a interpretační impulzy. V korespondenci ožívají nejen aktéři oné doby, ale také jejich aféry, pře a rozdíly. Opět se ukazují jejich snahy o nový moderní program české politiky a literatury a jejich troskotání. Namátkou připomeňme spory o Hála, polemiky kolem České otázky a Naší nynější krize, Manifest České moderny.

Velkým Macharovým darem a zbraní byla ostrost pohledu na věc a jeho schopnost se patřičně přísně a zároveň úsporně vyjádřit. Macharova kritika českých poměrů umocněná optikou Vídně dokázala strhnout ale i odpudit. Zcela jistě zaujala Masaryka. Ten se v této době distancoval od mladočechů a hledal nový modus vi-

vendi především v české politice, ale i v literatuře, potažmo společnosti. Díky svému filozofickému přístupu, výrazné individualitě a jasné představě o správnosti některých svých kroků a svého programu nenacházel dlouhodobá spojení. Jeho cílevědomá snaha prosadit své názory ho přivedla do řady osobních střetů, které zásadně ovlivnily jeho vztah k příslušníkům českých elit. Vztah Machara a Masaryka je jiný možná právě proto, že je vytvářený především prostřednictvím korespondence. Svoji roli určitě sehrála i geografická vzdálenost a odlišnost Prahy a Vídně. Přes všechny postupně se vyjevující rozpory vyvěrající z jejich individualismu zůstává dlouhodobě vztah Masaryka a Machara vztahem přátelského spojení.

Příprava edice vyžadovala náročný heuristický výzkum, velmi pečlivá a precizní byla též následná ediční práce, jejíž principy jsou popsány v edičním úvodu. Jednotlivé dokumenty jsou opatřeny podrobnými poznámkami a vysvětlujícími komentáři. Nechybí seznam korespondence a jmenný rejstřík s charakteristikami osob. Reprezentativní je také obrazová příloha. Ostatně na vysoký standard je čtenář u tohoto edičního týmu zvyklý. Nezbyvá, než jim popřát odvalu, aby v této edici pokračovali. U korespondence Masaryka s Macharem není pochyb, že se pečlivá a náročná editorská práce odrazí v zájmu čtenářů. Osobní, otevřený a čtivý obsah dopisů psaných literárně vytríbeným jazykem je pro to vhodným předpokladem.

Korespondence T. G. Masaryk – Josef Svatopluk Machar, svazek I. (1893–1895), edice Helena Kokešová, Petr Kotyk, Irena Kraitlová, úvodní studie Vratislav Doubek a Lucie Merhautová, Masarykův ústav a Archiv AV ČR. Praha 2017, 453 s.